

Akademik prof. dr. sc. Franjo Šanjek (1939. – 2019.)

U Zagrebu je u subotu 27. srpnja 2019. preminuo akademik Franjo Šanjek, dugogodišnji nastavnik Hrvatskih studija, medievalist, povijesni pisac, dominikanac, katolički svećenik, redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Franjo Šanjek rođen je u subotu 1. travnja 1939. u Poljani Biškupečkoj pokraj Varaždina, od oca Stanka, zemljoradnika, i majke Barbare rođene Fijok, radnice. Pučku školu pohađao je u Sv. Iliji od 1946. do 1950., a srednju školu u Zagrebu u Interdijecezanskoj srednjoj vjerskoj školi za spremanje svećenika u Zagrebu od 1950. do 1952., u Varaždinu 1952. do 1953., u Bolu 1953. do 1954. i u Dominikanskoj gimnaziji u Bolu od 1954. do 1957. Ispit zrelosti položio je u Bolu 1957. U Red propovjednika (dominikance) stupio je u Dubrovniku 16. kolovoza 1957. primivši habit (redovničko odijelo) iz ruku fr. Anđelka Rabadana. Tada je krsno ime zamijenio redovničkim fr. Nedjeljko, kojim se služio do 1970., kada se vratio krsnomu imenu. Prve zavjete u Redu propovjednika položio je 17. kolovoza 1958., a svečane također u Dubrovniku 27. rujna 1963. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1965. u zagrebačkoj prvostolnici. U više mandata bio je arhivist, magistar studenata, promicatelj studija i ispitivač ređenika Hrvatske dominikanske provincije. Studij filozofije pohađao je na Dominikanskoj visokoj bogoslovnoj školi u Dubrovniku od 1958. do 1962., uz prekid od 1959. do 1961. zbog služenja vojnoga roka u tadašnjoj JNA, gdje je dobio deset dana nagradnoga dopusta i pet dana zatvora. Teologiju je studirao u Dubrovniku od 1962. do 1963. i na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu od 1963. do 1966., kad je postigao licencijat. Od 1966. do 1968. polazio je Školu paleografije i diplomatike u Vatikanu, a od 1968. do 1971. studirao je religijsku povijest na Praktičnoj školi visokih studija, Odsjeku religijskih znanosti, na Sorbonni u Parizu i na Fakultetu pisama i uljudaba Sveučilišta Pariz IV gdje je 27. svibnja 1971. doktorirao o temi: „Bosanski kršćani” i katarsko gibanje na srednjovjekovnom Zapadu od XIII. do XV. stoljeća.

U Zagrebu je živio u tri navrata: od 1950. do 1952., od 1963. do 1966. i od 1971. do smrti. Godine 1970. izabran je asistentom na Katedri crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, gdje je od 1971. na filozofsko-teološkom studiju i na Institutu za teološku kulturu laika predavao opću i povijesnu metodologiju, pomoćne povijesne znanosti, povijest Crkve u srednjem vijeku, srednjovjekovnu povijest Crkve u

Hrvata, starokršćansku arheologiju i povijest sakralne umjetnosti, od 1974. kao privatni docent, od 1975. docent, od 1993. izvanredni profesor i od 1998. kao redoviti profesor.

Na studiju povijesti Hrvatskih studija od 1994. od 2015. predavao je predmete: Srednjovjekovna povijest, Pomoćne povijesne znanosti, Uvod u pomoćne povijesne znanosti, Hrvati i sveučilišna Europa (12. – 18. st.): hrvatski prinos europskim integracijama, Opća i posebna diplomatika, kronologija i sfragistika i Latinska paleografija i epigrafija. Na diplomskom studiju hrvatskoga latinитета Hrvatskih studija od 2011. do 2017. predavao je Latinsku paleografiju i epigrafiju. Na poslijediplomskom doktorskom studiju kroatologije Hrvatskih studija bio je nositeljem kolegija Srednjovjekovni kulturni krajolici na hrvatskom prostoru.

Predavao je na poslijediplomskom studiju sociologije (1996.) i pedagogije (1998.) Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Kao gost predavač djelovao je na sveučilištima u Fribourgu (Švicarska, 1986. i 2008.), Ottawi (Kanada, 1987.), Carcassoneu (Francuska, 1991.) i Parizu (Sorbonne, 2007.). Sudionik je brojnih znanstvenih skupova u domovini i inozemstvu, suradnik enciklopedijskih i leksičkih edicija u Hrvatskoj, Francuskoj, Belgiji, Njemačkoj i Poljskoj.

Od 1984. do umirovljenja 2010. bio je pročelnikom Katedre crkvene povijesti i predstojnikom Instituta za crkvenu povijest na KBF-u u Zagrebu, od 1978. glavni urednik časopisa *Croatica christiana periodica*, od 1992. do 1999. prvi predsjednik Hrvatskoga nacionalnoga odbora za povijesne znanosti, od 1994. do 1998. dekan Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, od 1995. do 2005. predsjednik Nacionalnoga odbora za komparativnu crkvenu povijest. Za redovitoga člana HAZU izabran je 30. siječnja 1997., od 2015. do 2018. bio je zamjenikom tajnikom Razreda za društvene znanosti, od 2008. do 2016. bio je voditeljem Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, a od 2016. voditeljem Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Đakovu.

U znanstveno-istraživačkom radu bio je usmjeren objelodanjivanju srednjovjekovnih izvora i proučavanju europskoga i hrvatskoga srednjovjekovlja; crkvene povijesti Hrvatske u europskom kontekstu, osobito heretičkih pokreta bosanskih krstjana, katara i bogumila, uloge hrvatskih umnika u razvoju srednjovjekovne europske kršćanske teološke, povijesne i filozofske misli te ulozi Katoličke Crkve u povijesnim zbivanjima u Hrvatskoj u XIX. i XX. st. Njegove su teme bile: religiozno-društveni pokreti XII.–XV. stoljeća; Crkva bosanska, problem siromaštva, problem žene u europskoj uljudbi, redovništvo, razvoj školstva u Hrvata, hrvatska

knjiška kultura, ishodišta hrvatske crkvenosti (Rim, Oglej, Carigrad), inkvizicija; Hrvati na Pariškom i drugim europskim sveučilištima; Hrvati u europskoj humanistici; Hrvati i ljudska prava (fr. Vicko Paletin); stoljetne veze Hrvata s Apostolskom Stolicom (Ivan Pavao II. i Hrvati); Hrvati i povijesna znanost (Matija Vlačić Ilirik, Antun Vramec, dum Mavro Orbini); utjecaj i uloga hrvatskih ljudi na svjetska duhovna, kulturna i politička gibanja (Dalmatinac Djawhar, Herman Dalmatin, bl. Augustin Kažotić, fr. Martin Zadranić, kard. Ivan Stojković, fr. Andrija Jamometić, Marko Marulić).

Godine 1996. predsjednik Tuđman odlikovao ga je Redom Danice Hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi, a 2004. primio je Godišnju državnu nagradu za znanost za značajno znanstveno dostignuće na području humanističkih znanosti u proučavanju europskih vjerskih strujanja u razvijenom srednjem vijeku.

Objavio je monografije:

- Bosansko-humski krstjani i katarsko-dualistički pokret u srednjem vijeku, Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 1975.
- Bosansko-humski krstjani u povijesnim vrelima (13. – 15. st.), Zagreb: Barbat, 2003.
- Crkva i kršćanstvo u Hrvata: srednji vijek, Zagreb: Kršćanska sadašnjost 1988.; 2. prerađeno i dopunjeno izdanje, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1993.
- Dominikanci i Hrvati : osam stoljeća zajedništva (13. – 21. stoljeće), Zagreb: Kršćanska sadašnjost : Dominikanska naklada Istina, 2008.
- Hrvatski udio u izgradnji europskog kulturnog prostora, Zagreb: HAZU, 2013.
- Izabrane teme iz srednjovjekovne povijesti [[izabrani tekstovi] : dodatni tekstovi namijenjeni studentima povijesti na Hrvatskim studijima] , Zagreb: Hrvatski studiji, 2000.
- Kronološki pregled hrvatske i svjetske povijesti, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1996.
- Kršćanstvo na hrvatskom prostoru [pregled religiozne povijesti Hrvata (7. – 20. st.)], Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1991.; 2. izdanje, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1996.
- Latinska paleografija i diplomatika, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, 2004.
- Les chrétiens bosniaques et le mouvement cathare XIIe-XVe siècles, Paris – Nauwelaerts, Louvain: Vander-Oyez, , 1976.
- Les relations franco-croates dans le domaine de la culture, des études et des sciences, Paris: L'Harmattan, 2015.

- Osnove latinske paleografije hrvatskog srednjovjekovlja, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1996.

U Knjižnici Hrvatskih studija čuva se deset diplomskih radova kojima je prof. Šanjek bio mentorom. Godine 2009. prijatelji i kolege objavili su u njegovu čast zbornik: *Humanitas et litterae ad honorem Franjo Šanjek* (936 stranica). Prof. Ivan Golub napisao je: „Šanjek piše lako, propovijeda suvislo, istražuje trijezno, misli kontekstualno, spori se pristojno. Najviše voli otkrivati nova vrela i nova lica.”